

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Beşinci Birleşim

17 . 11 . 1961 Cuma

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	20
2. — Yoklama	20
3. — Andıçme	20
1. — Anayasanın 70 nci maddesi gereğince Cumhurbaşkanınca Cumhuriyet Senatosu Üyelğine seçilen Hidayet Aydın-er'in andıçmesi	20
4. — Seçimler	21
1. — Avrupa Konseyi İstişari Asamble-sine katılacak üyelerin seçimi	21:24
5. — Sunuklar ve telgraflar	24

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in, Cumhurbaşkanlığına seçilmiş olması münasebetiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin üçüncü Birleşiminde izhar buyurulan iyi duygulardan dolayı şahsı ve arkadaşları adına teşekkür ve iyi dileklerinin Türkiye Büyük Millet Meclisine arzına dair yazısı okundu.

Şimalî ve Cenubi Amerika Rum Ortodoks Başpiskoposu Jakovos'un, Cumhuriyet Bayramını tebrik ve Türk milletine saadet ve iyi dileklerini bildiren telgrafı ile,

Atatürk Üniversitesi Fen Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanının, Türk milleti adına 27 Mayıs İnkılabını yapan Kahraman Ordumuzun bir parçası olan Millî Birlik Komitesi ve onun Başkanı Cemal Gürsel'in Türk milletine verdiği sözü yerine getirmesinden dolayı minnetlerini ifade ile İkinci Cumhuriyetin milletimize ve vatanımıza hayırlı ve uğurlu olması,

İstanbul Millî Talebe Birliğinin, Millet Meclisine ve Cumhuriyet Senatosuna bir numaralı sandalyenin Atatürk için ayrılması ve devamlı boş bırakılması hususundaki temenni telgrafları okundu.

Anayasanın 70 nci maddesi gereğince Cumhurbaşkanınca Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine seçilen Esat Çağa, Hasan Kangal, Enver Kök, Sahir Kurutluoğlu, Necati Özdeniz, Nevzat Sengel, Burhanettin Ulug, Âdil Ünlü ile, İsparta Milletvekili İhsan Balım andıçtiler.

Birleşime son verildi.

Geçici Başkan . Manisa Y. Kadri Karaosmanoğlu	Geçici Kâtip Mardin Şevki Aysan
Geçici Kâtip Yozgat İsmet Kapisız	Geçici Kâtip Bolu Ahmet Çakmak

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTIPLER : Muslih Görentaş (Van), Zeki Baltacıoğlu (Bolu)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisi Oturumunu açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Efendim ekseriyetimiz var, müzakereye başlıyoruz.

3. — ANDIÇME

1. — Anayasanın 70 nci maddesi gereğince Cumhurbaşkanınca Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine seçilen Hidayet Aydın'ın andıçmesi

BAŞKAN — Gündeme Sayın Cumhurbaşkanının tâyin buyurdıkları Senatör Hidayet Aydın'ın andıçmesi var.

(Hidayet Aydın andıçtı.)

4. — SEÇİMLER

1. — *Avrupa Konseyi İstisari Asamblesine katılacak üyelerin seçimi*

BAŞKAN — Efendim, Avrupa Konseyi İstisari Asamblesine davet edilen 10 üyenin seçilmiştir. Parlâmentolar Birliğinin yazısı gelmiştir. Parlâmento B. M. Meclisi olarak düşünüldüğüne göre iki Meclisten seçilecek âza gidecektir.

T. B. M. Meclisinin müşterek birleşiminde Millet Meclisi olarak toplantısında görüşülecek meseleler Anayasamızın 63 nci maddesine göre tasrih edilmiş olduğundan, Anayasada gösterilen hususların dışındaki meseleler, her iki Meclisin birleşiminde konuşulamıyor. Bu bakımdan her iki Meclisin oranına göre bu 10 üyeyi ayırdık. Nisbetlere göre elde ettiğimiz neticeye göre 7 tane Millet Meclisinden, 3 tane de Senatodan âza seçilmesi gerekmektedir. Bunu bir Riyaset bildirisi olarak arz ediyorum.

Bu şekildeki bildirimizi kabul buyurursanız her iki Meclis bu nisbet dâhilinde âzalarını seçecektir.

Riyasetin sunuşunu tasviplerinize arz ediyorum.

Buyurunuz, Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Cumhuriyet Senatosu Başkanvekili - Kars) — Yüksek Riyaset Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisi kontenjanları olarak 3 ve 7 oranlarını tebliğ etmiş bulunuyor. Ancak bu mevzuu Cumhuriyet Senatosu Riyaset Divanı oran nisbetini 4 ve 6 olarak yani, Millet Meclisi için 6 ve Cumhuriyet Senatosu için 4 oranı olarak gruplara tebliğlerde bulunmuş ve gruplar da bu oran üzerinden kontenjanlarını tesbit etmiş bulunmaktadırlar. Şimdi Riyaset tamamen bunun dışında bir tebliğde bulunmaktadır. Bu oran mebus adedlerinin ve Cumhuriyet Senatosunun 150 - 450 oranı yerine, Anayasada birçok müesseselerin kuruluşunda üye adedlerini tesbit eden sistemler bire iki nisbetini göstermektedir ki, bu üye sayısının nisbetinde değildir. Bu nisbet dâhilinde düşüncecek olursak, oran 4 - 6 olur. Bu bakımdan, Cumhuriyet Senatosu Riyaset Divanının görüşünü huzurunuzda arz etmek isterim. 4 - 6 üzerinde bir hazırlığın da mevcolduğunu tekrar arz ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SAİM SARIGÖLLÜ (C. Senatosu Üyesi - Aydın) — Muhterem arkadaşlarım, bu kontenjan meselesi mevzu bahsedilirken kanaatimce asıl nazarı itibara alınması lâzımgelen nokta bir Millet Meclisi ve bir de Cumhuriyet Senatosu diye iki müstakil varlığın mevcudiyeti gereği gibi nazarı itibara alınmıyor. Burada bu temsilciler gönderilirken muhakkak ihtiva ettikleri üye adedinin nazarı itibara alınması dahi kanaatimce yanlıştır. Senatonun, senatörlerin 150 ve diğer üyelerle birlikte 200 e yaklaşmış olması ve Millet Meclisinin 450 gibi daha büyük bir sayıyı ihtiva etmesi bu kontenjan meselesinde mühim bir rol oynamaması lâzımgeldiği kanaatindeyim. Her ikisi de müstakil bir organı temsil etmektedir. Bu itibarla; bizler yarıyarıya nisbet üzerinde durmazken, esas itibariyle mutabık kalınan nisbetten de aşağı inerek Cumhuriyet Senatosu kontenjanının düşürülmesi hususundaki bu temayül ve teklifi biz Cumhuriyet Senatosu adına doğru bulmuyoruz. Bu itibarla, biraz sonra bu mevzu hakkında oylamaya geçerken hassasiyetle durmamızı ve İkinci Cumhuriyetin esaslarını kurarken, yaratılacak teamül bakımından bilhassa üzerinde hassasiyetle durmamızı Senato ve grupum adına talebeder, hürmetle hepimizi selâmlarım.

BAŞKAN — Buyurun, Coşkun Kırca.

COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, yeni Anayasamız T. B. M. Meclisinin Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu tarafından teşkil edileceğini söylemektedir. Bu iki Meclis T. B. M. Meclisini, yani Parlâmentoyu teşkil ederler. Her biri Parlâmentonun birer organlarıdır; Parlâmento içinde çalışırlar. Anayasa hukuku bakımından bu iki Meclisi Parlâmento mefhumu içinde mütalâa ettiğimiz vakit bunları birbirinden tamamiyle müstakil organlar olarak görmemize imkân yoktur. Bu bakımdan, Sırrı Atalay arkadaşımıza hak vermeye imkân yoktur. Muhterem Sırrı Atalay arkadaşımız bire iki oranından bahsettiler. Bendeniz böyle bir nisbete Anayasa metninde rastlamadım. Ancak, Anayasa, bütçe mevzu bahsolduğu vakit Karma Komisyon kurulduğunda 35 milletvekili ve 15

Cumhuriyet Senatosu üyesinden kurulacaktır, der. Binaenaleyh, 7 - 3 nisbeti bu bakımdan da uygun görülebilir. Kaldı ki, Millet Meclisi üye tamsayısı 450, Cumhuriyet Senatosu üye tamsayısı ise 188 dir ki, bunlardan bir kısmı boş kalacaktır; bu durumda Riyaset Divanınca tesbit edilmiş olan nisbetlerin, iki Meclisi ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisini, Avrupa Konseyi İstişari Asamblesinde, tam aksediş şekliyle temsil edilmesini mümkün kılacağına inanmaktayım.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurunuz, Senato üyesi Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Cumhuriyet Senatosu Başkanvekili - Kars) — Anayasanın 63 nci maddesi sarıhtir. Birleşik toplantı mevzularını ancak Anayasada derpiş edilen hususlarla bir gündem mevzuu olur ve o müzakere edilir. Her hangi bir dış temasa gönderilecek üyelerin Anayasada derpiş edilmediğine göre, harice gönderilecek üyelerin seçilmesi birleşik toplantının mevzuu dahi edilemez. Anayasanın 63 nci maddesinde âmir hüküm olarak tesbit edilen birleşik toplantı mevzuu değiştirilemez.

Bu bakımdan varılan bir anlaşma ve görüşme neticesinde muayyen bir kontenjanda bir gelenek kurmak üzere; birleşik toplantıda bir müzakere açılmadan bu esas dâhilinde bir defaya mahsus olmak üzere, Cumhuriyet Senatosu gündeminde bu Konseye gidecek üyelerin istenmesine ait Hariciyenin yazısı okunduğu zaman Anayasanın 63 nci maddesinde âmir hüküm olarak işaret edilen, bir defaya mahsus olmak üzere Millet Meclisi ile bu mevzuda toplanmak kayıt ve şartıyla birleşik toplantıya iştirak edileceği işaret edilmiştir. Bu durum karşısında iyi bir gelenek kurmak bakımından, 4 - 6 şeklinde tesbit edilen kontenjan dâhilinde yapılacak seçime ancak Cumhuriyet Senatosu iştirak edebilir, bunun dışında muayyen bir anlaşmanın tek taraflı varılan bir anlaşma ile bozulmuş bulunacağı cihetle başkanlar daha önce, seçime gitmeden, Millet Meclisi Başkanı ile Cumhuriyet Senatosu Başkanının bu hususta sarıh olarak bir anlaşmaya varmaları gerekir ki, bu iki Meclis ayrı ayrı seçime gidebilir. (Bravo sesleri)

COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, Sırrı Atalay arkada-

şımız bir noktada gayet haklıdır. Şu birleşik toplantıda Türkiye Büyük Millet Meclisinin Avrupa Konseyi İstişari Asamblesine göndereceği üyeleri seçme yetkisine sahip değiliz. Hakikaten Anayasanın 63 nci maddesinin ikinci fıkrası şöyle der. «Meclisler, Anayasada gösterilen hallerde birlikte toplanır.»

Anayasamızda, birleşik toplantıda bu tarz bir seçim yapılacağına dair sarahat bulunmadığı için hakikaten böyle bir seçim yapmamalıyız. Ancak, öyle zannediyorum ki, burada bu seçimin hangi kaidelere uyularak yapılacağını tesbit yetkisine sahibiz.

Avrupa Konseyi Tüzüğü'nün 25 nci maddesi; Avrupa Konseyi İstişari Asamblesine gönderilecek parlamenterlerin parlamento tarafından seçileceğine - ki buna imkân yok - veya Parlâmentonun tesbit edeceği usule göre seçileceğine dair bir hükmü ihtiva eder.

Malûmuâliniz Yüksek Heyetinizde yapılacak seçimlere mütaallik kaideler, usuli kaidelerdir. Usûli kaideler içtüzüklerde yer alır. Bu konudaki usûli kaideler hangi içtüzükte, T. B. M. Meclisi İçtüzüğü'nde mi, Millet Meclisi İçtüzüğü'nde mi ve Senato İçtüzüğü'nde mi, gösterilecektir? Madem ki, bir parlamento içinde iki meclisin bilhassa adedi bakımından mukayese edilerek ikisi arasında bir nisbet tesbit edilmesi mevzuubahistir; birinin nisbetini diğersinin tesbit etmesi inkâmı olmadığına göre ve herbirisi kendi kendisine hâkim olduğu iddiasında olursa bu konudaki kararı ile diğersinin kararına da tasarruf etmiş olacağı için, elbette ki, bu meselenin T. B. M. Meclisi İçtüzüğü'ne mütaallik bir mesele olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin İçtüzüğü henüz yapılmamıştır. Meclislerin İçtüzükleri de henüz yapılmamıştır. Şu halde, burada muvakkat bir İçtüzük kaidesi mahiyetinde bir kaide vaz'etmek durumundayız. Bu kaideyi vaz'etmek de, her iki Meclisin üzerinde bulunan ve İçtüzük bakımından buna salâhiyetli olması gereken Yüksek Heyetinize aittir. Bu itibarla, sadece bu konudaki seçim usulüne münhasır olmak üzere, burada bunu yapmaya salâhiyetliyiz. Başka bir organ içinde bunu konuşmaya imkân yoktur.

Şu anda usul bakımından 3 - 7 nisbetini tesbite Yüksek Heyetiniz Anayasa bakımından ta-

mamiyle salâhiyettardır. Bunu tesbit ettikten sonra Meclisler ayrılırlar ve her partinin münasip bir şekilde temsil edileceği delegasyonlarını seçerler ve bu delegasyonlar bir araya gelerek Türkiye Büyük Millet Meclisini Avrupa Konseyi İstisari Asamblesinde temsil ederler. Hürmetlerimle.

HASAN ERDOĞAN (Kars Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, usul hakkında arkadaşlar konuştular. Senato Başkanvekillerinden Atalay arkadaşımız nisbetler üzerinde durdu ve riyazi olarak Senato 4, Millet Meclisi 6 üye seçer, dedi. Ben bu mevzuu tasrih için söz aldım. 187 Senato üyesine, 4 üye düşerse, 450 üyeye 8 düşmesi icabeder. 187 ye 3 düşerse, 450 ye 7 düşer. Aynı zamanda, Millet Meclisi lehine 0,94 bir de 0,25 gibi bir durum vardır. Arkadaşlar riyazi olarak yanlış hesaplamışlardır. Burada Millet Meclisi hesabına bir milletvekili fazla vermiş oluyorlar. Şayet Cumhuriyet Senatosu 150 olarak hesabedilirse, Senatunun 4 senatör göndermesi gerekirse, nisbete göre Millet Meclisinin 8 milletvekili göndermesi icabeder ki, hepsi 12 kişi yapar. Halbuki 10 kişi lâzımdır. Zannedirim bunu yanlış hesapbetmişler. Tasrih etmek için söz aldım. (Bravo sesleri)

BAŞKAN — Usul hakkında Fethi Çelikbaş buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, usul hakkında konuşuyorum.

Bu toplantının yapılacağı tarih dikkate alınacak olursa, burada böyle bir müzakere yapıp bu müzakere sonunda bir karara varma imkânı da yoktur. Ayın 21 inde Konseyin Paris'teki toplantısına, bir tezkere ile, dâvet edilmiş bulunuyoruz. Bir defaya mahsus olmak üzere Riyaset Divanının gösterdiği yolda hareket edilir. Mütaakıp davetler için gerekli toplantı yapılır. Aksi takdirde, memleketin dış münasebetleri bakımından fevkalâde ehemmiyette olan bir temsil vazifesinden memleketi mahrum etmek tehlikesi ile karşı karşıyayız. Mâruzatım budur.

İHSAN HAMİT TİĞREL (Cumhuriyet Senatosu Başkanvekili - Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar, bazı arkadaşların izah ettiği veçhile bu birleşik toplantı Anayasanın hükümleri haricindedir. Anayasanın 63 ncü ve mütaakıp maddeleri birleşik oturumun ne

maksatla yapılacağını göstermektedir. Bu itibarla T. B. M. Meclisinin bu toplantısının yapılmasını Anayasaya aykırı görmekteyim. Fakat mademki, toplanmıştır ve Fethi Beyin de izah ettiği gibi acele bir iştir bu oturuma mahsus olmak üzere bir karar ittihaz edilebilir. Nisbet ne olacaktır? Dr. Hasan Bey arkadaşımız bir riyazi formül ile adedi tâyin etmek istediler. Nisbet aded üzerinde tâyin edilemez. Burada bir mesnet olmalıdır. Mesnet de şudur: Anayasanın 145 nci maddesi, Anayasa Mahkemesinin ne şekilde kurulacağını izah ederken Millet Meclisinden 3 ve Sanatodan 2 âzanın seçilmesi lâzımgelceğini tesbit etmiştir. Demektir ki, adede itibar edilmemiştir. Meclislerin hüviyetine göre tesbit etmiştir. Elimizde bu mesnet varken, 450 ye şu kadar, 150 ye bu kadar düşer diye mukayese etmek tamamen hatadır. Bu maddenin delâlet ettiği mâna dâhilinde 6 arkadaş Millet Meclisince ve 4 arkadaşın da Senato tarafından seçilmesi icabeder.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Buyurun efendim.

EMİN PAKSÜT (Ankara Milletvekili) — Çok muhterem arkadaşlar, Anayasada çok partili Parlâmentonun icabettirdiği boşlukların doldurulması bir anlayış zihniyeti içinde mümkün olduğunu Yüksek Heyet her iki kararında şimdiye kadar güzel şekilde ispat etmiş bulunuyor. Muhtelif partilerin bünyelerinde donmuş olan aşırı iddiaların anlayış zihniyeti içinde giderildiğini gördükten sonra Şimdi T. B. M. Meclisinin iki organının bir seçim karışısında ihtilâfa düşmesi ve bunu giderememesi mümkün değildir.

Şimdi böyle bir Konseye Yüksek Heyetimiz arasında, Allah'a şükür, hem Meclis ve hem de Senato Heyetinde buna yetkili arkadaşlarımız vardır. Her iki Mecliste de 4 partinin temsilcileri vardır. Partilerle anlaşma mümkün olan ve rahatça giderilen bir işi, şimdi Senato ve Meclisi ayrı ayrı mütalâa ederek bunu bir ihtilâf konusunu yapmakta bendeniz bir faide görmüyorum. Asıl olan şey, vaktinde arkadaşlarımızı bir an ovvel göndermektir.

Bir arkadaşımızın belirttiği gibi, T. B. M. Meclisinin İctüzüğü yapılmaya kadar, çaresiz bu mesele, Yüksek Heyetiniz kariyle halledilecektir. Bunu ne Senato ve ne de Meclis tek başına karara bağlayabilir. Şimdilik, meclislerin içti-

zükleri yapılınca kadar yegâne söz sahibi Yüksek Heyetinizdir. Bu Birleşik Toplantıda bunun usulünü tesbit buyuracaksınız. Bu anda vermiş olduğunuz karar sizi bağlamaz. Binaenaleyh, usul meselelerini burada kesmeyi ve Riyasetin teklifi veçhile her iki Meclisin ayrı ayrı toplanarak, parti gruplarından mutabık kaldıkları adayların seçimini yapıp bu arkadaşların vazifeye bir an evvel gönderilmeleri hususunu istirham ediyorum.

BAŞKAN — Söz alan daha üç arkadaşımız var. Kifayeti müzakere hakkında da iki takvir gelmiş bulunuyor. (Müzakere yok, sesleri.) Kifayeti müzakere takvirini okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Mevzuun müzakeresine ait yeterliğin oya konulmasını rica ederiz.

Afyon Milletvekili
Şevki Güler

Yozgat Milletvekili
İsmet Kapısız

T. B. M. M. Riyasetine

Gündemdeki mevzu aydınlanmış olduğundan kifayeti müzakereyi ve oylamaya geçilmesini arz ve teklif ederiz.

Yozgat Milletvekili
Celâl Sungur
Sakarya Milletvekili
Yusuf Ulusoy

Yozgat Milletvekili
Veli Uyar
Niğde Milletvekili
Ruhi Soyer

BAŞKAN — Efendim, esasen kanundaki bir boşluk dolayısıyla müzakereyi bu şekilde açmış bulunuyoruz. Arkadaşlarımıza konuşma imkânını bu şekilde vermiştik. Konuşmaların kifayeti hakkındaki takvirleri de dinlemiş bulunuyorsunuz. Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Esasa ait bir teklif var, bunu okutacağım.

T. B. M. M. Sayın Başkanlığına

T. B. M. M. İçtüzüğü'nün tanziminden sonra ona uyulmak ve şimdilik Konseyin toplantısına yetişmelerini sağlamak üzere, (4 - 8) arasında bir seçimin, sırf bu güne ait bir tedbir olarak karara bağlanmasını saygı ile arz ve teklif ederim.

Niğde Milletvekili

Asım Eren

BAŞKAN — Efendim, esasen rakamlar 4 - 8 değil, 3 - 7 dir. Oranlar bu neticeyi vermektedir. Hattâ bu durum biraz da Millet Meclisinin aleyhine bir keyfiyettir. Başkanlık sunuşunun, yani 3 - 7 oranının kabulünü oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

T. B. M. M. Birleşimini, gündeminde başka bir madde olmadığı için, kapatıyorum. Millet Meclisi gündemine devam edeceğiz.

Kapanma saati : 15,35

5. — SUNUKLAR VE TELGRAFLAR

1. — Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi Genel Başkanı Abdülâziz Ayyıldız'ın, partilerinin Millî

Birlik ve demokrasi ruhuna sadakatlerini bildiren ve Meclise başarılar dileyen mektubu.